

ÓVODAI TAPASZTALATOK ÉSZAK-ÍRORSZÁGBÓL

Lantos Anikó

óvodapedagógus hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A 2012/2013-as tanév őszi szemeszterében abban a kiváltságban részesültem, hogy Erasmus tanulmányi útra mehettem Észak-Írországba. A kint töltött három hónap során tengernyi élménnyel gazdagodtam, mind a Stranmillis University College falain belül, mind azokon kívül. Tapasztalataim között jók és rosszak egyaránt akadtak. Miközben alkalmam nyílt betekintést nyerni az észak-ír nép óvodai nevelésébe (mind elméleti, mind gyakorlati szinten), hol azért körmöltem villámgyorsan a jegyzetfüzembe, mert valami nagyon megragadta a fantáziámat, s úgy gondoltam, ezt mindenképp szeretném idehaza alkalmazni; hol pedig azért, mert valami kellemetlen jelenséggel találtam magam szemben, amit, ha lehetséges, pályafutásom alatt szeretnék nagy ívben elkerülni. E két pólus együttesen tette számomra szakmailag nagyon hasznossá a kint töltött időt. A továbbiakban azonban elkanyarodnék a negatívumoktól, s az észak-ír óvodai nevelésnek inkább a példa értékű pontjait veszem sorra górcső alá, azokat, amelyek inspirálóan hathatnak ránk, amelyekből ötleteket meríthetünk saját pedagógusi személyiségünk, módszer-repertoárunk felépítéséhez. Tapasztalataim egyrészt az egyetemen látogatott kurzusokról, másrészt a háromhetes óvodai gyakorlatról származnak.

Bevezetésként szeretnék néhány alapvető tudnivalót rögzíteni. Észak-Írországból az iskola 5 éves kortól kezdődik, így az azt megelőző, megalapozó nevelési intézményekben kevesebb időt töltenek a gyerekek, mint azt mi Magyarországon megszoktuk. Az intézmény, amely a legközelebb áll a magyar óvoda fogalmához, az úgynevezett „nursery school”, emellett számos, az iskolás kort megelőző nevelést vállaló, egymástól kismértékben különböző intézmény választható. Beszámolóm a továbbiakban a „nursery school”-ra vonatkozik, s az egyszerűség kedvéért az óvodát ennek szinonimájaként fogom használni. A gyerekek egy évet töltenek ebben az intézményben (4-től 5 éves korig). Az óvodák maximális létszáma 52 fő, így egy intézmény legfeljebb 2 csoportból áll.

Egy pedagógusra 13 gyermek és 1 asszisztens jut, a csoportszobában elvileg 26 gyermek, 2 pedagógus és 2 asszisztens tartózkodik. A pedagógusi és az asszisztensi munka között elmosódnak a határok, a két pozíció nem különül el olyan élesen, mint nálunk a pedagógus és a dajka poszt. Az óvodai nap 8.30-kor

kezdődik, és 13.30-kor ér véget a hazamenetellel, tehát a gyerekek a csendespihenő idejét már nem az óvodában töltik.

A bevezetés után elsőként szeretnék szót ejteni a „Curricular Guidance for Pre-School Education” (továbbiakban CGPE) nevű dokumentumról, amelyet rendkívül hasznosnak találtam. Ez az útmutató röviden (35 oldalon) összefoglalja az óvodapedagógus teendőit, az óvodai nevelés célját, menetét; átfogó képet ad arról, hogy miként is kellene zajlania az óvodai életnek. Sorra veszi a lényeges pontokat (pl. gyermek általános igényei, nevelési területek, kapcsolattartás a szülőkkel stb.), ötleteket, megvalósítási lehetőségeket ad a kitűzött célok megvalósításához. A kint töltött idő alatt nemegyszer fordultam segítségért ehhez a dokumentumhoz. Erőssége, hogy bár megfogalmazása igényes, mégis világos, nem tartalmaz felesleges szakkifejezéseket, így hasznos forrásként szolgál az évtizedek óta a szakmában mozgó pedagógusok számára, ugyanakkor nem futamítja meg az elsőéves egyetemi hallgatókat sem bonyolult nyelvezetével.

A CGPE-t követően szeretnék röviden írni a tervezés menetéről. A legjelentősebb eltérés a Magyarországon megszokottól az, hogy a tervezés egyénre szabva történik, csoportos foglalkozásról nincs szó. A tervezés menetével sokat foglalkoztunk a kurzusokon, első és legfontosabb ismertetőjele – amely a teljes „tantervre” is igaz –, hogy gyermekközpontú. A tervezett tevékenység tárgya, eszköze, célja és ideje mind az adott gyermek szükségsein és igényein alapszik, melyeknek ismeretéhez elengedhetetlen a megfigyelés. Így tehát a tervezés elképzelhetetlen a gyermek mély megismerése és folyamatos, alapos megfigyelése nélkül. Nagyon fontos, hogy a megfigyelés feljegyzései soha nem tartalmaznak „a gyerek nem tud még...” jellegű megállapításokat, kizárólag arra koncentrálnak, amit a gyerek tud, illetve arra, hogy milyen területeken van szüksége további fejlesztésre. Amikor a megfigyelés során az egyéni fejlesztés célja megfogalmazódik, következhet a tényleges tervezés.

A pedagógusnak igazodnia kell az adott gyermek pillanatnyi lelkiállapotához, játéktevékenységéhez, érdeklődéséhez; előfordulhat, hogy napok telnek el, mire megfelelő helyzet adódik a megtervezett tevékenység lebonyolításához. Ezután következik a fejlesztő munka fontos része, a reflektálás, a tevékenység értékelése, saját munkánk eredményességének megállapítása. Az eredményesség felmérése visszavezet bennünket a megfigyeléshez, s így válik teljessé a kör. Tehát az észak-ír rendszerben a tervezés egyfajta körforgásban működik, ezzel elkerülve azt, hogy az óvónő a saját számára érdekes, élvezetes tevékenységeket forszírozza, s elősegítve azt, hogy a gyermek pontosan olyan jellegű fejlesztésben részesüljön, amilyenre szüksége van.

A következő pont, ami említésre méltó, az az óvoda pazar felszerelése. Amit csak el lehet képzelni, megtalálható a csoportszobákban. Igen hosszú lista kerekedne belőle, ha megkísérelném felsorolni az eszközöket, így inkább csak néhányat szeretnék kiemelni. Nagyon tetszett a vízasztal a csoportszobában, illetve, hogy a hozzá tartozó játékszereket hétről hétre cserélték. A gyerekek sokat játszottak itt, alig akadt olyan alkalom, hogy vizes kötény gazdátlanul állt volna. Érdekes továbbá, hogy a csoportszobán belül is tartanak (száraz) homokot, amiben

szintén cserélődik hetente a játékeszköz, így hol ősi, romos város, hol dinoszaurusz-tanya, hol cukrászműhely válik belőle. Ez a heti témaváltoztatás a csoportszoba több területén is felfedezhető, mind dekorációban, mind játékeszközökben – ez egyfajta indirekt motiválás. A témaválasztások igen ötletesek és részletekbe menően kivitelezettek. A csoportszoba egy leválasztott sarkában számítógép található, fejlesztő jellegű játékokkal. Külön oldalakat lehetne írni már csak erről is, hogy jó-e vagy sem a számítógép jelenléte az óvodában, ám e kérdés megválaszolását inkább nálam okosabbakra bízom.

Végül szeretnék kicsit részletesebben a szülő–pedagógus kapcsolatról beszélni. Észak-Írország óvodáiban alapelv a szülők bevonása az óvodai életbe. A CGPE részletesen taglalja, hogy a pedagógusoknak milyen formában kell bevonniuk a szülőt, illetve miként kell tájékoztatást adniuk gyermeke fejlődéséről. A hivatalos találkozók formái a fogadóóra és a szülői értekezlet.

A gyakorlatban a szülői értekezletre nem láttam példát, s amikor kérdeztem felőle, azt a választ kaptam, hogy lehetetlen összeegyeztetni megfelelő időpontot a szülők többségével, így szülői értekezletek nincsenek, ellenben egymás között az édesanyák, édesapák bármikor szervezhetnek találkozót, s erre az óvoda ajtaja nyitva áll. Erre a célra külön tér van kialakítva, s a szülők gyakran élnek a lehetőséggel, hogy az intézményben maradjanak és beszélgessenek egymással. Míg a gyerekek számára játékok, mesefilmek vannak kikészítve, addig a szülőknek kényelmes kanapék és tea, kávé áll rendelkezésükre. Ez azonban már inkább a spontán, mindennapi találkozók kategóriájába tartozik.

Fogadóórára három-négy alkalommal kerül sor egy évben, de a szülő vagy a pedagógus bármikor igényelhet egyéni találkozót. A CGPE szerint a fogadóóra során a pedagógus feladata megosztani a szülővel a gyermekről végzett megfigyeléseit, a gyermek felmért fejlettségi szintjét és a teendőket a jövőre nézve. A pedagógusnak továbbá kötelessége meghallgatni a szülő javaslatait, s együtt kell dönteniük a további lépésekről. A pedagógusnak segítenie kell, ötleteket kell adnia a szülőnek az otthoni fejlesztésre. Ez utóbbira példa, hogy a szülők rendelkezésére állnak az úgynevezett „mesezsákok”, melyek a mesekönyv mellett számos segédeszközt (báb, zenés cd, színező stb.) tartalmaznak, megkönnyítve ezzel a szülők számára az otthoni mesélést.

A spontán hétköznapi megbeszélések többnyire az érkezés és a hazamenetel idejekor zajlanak. A CGPE kimondja, hogy a pedagógusnak minden esetben lehetőséget kell biztosítani a szülőknek, hogy sürgettség nélkül érdeklődjenek gyermekük felől, de mivel a gyakorlatban minden szülő egyszerre (10 perces időintervallumon belül) érkezik, komolyabb beszélgetés csak abban az esetben alakul ki, ha az valóban indokolt.

A mindennapos tájékoztatáshoz tartozik a CGPE szerint a gyerekek munkáinak bemutatása, amit a gyakorlatban tökéletesen megvalósulni láttam. Az egész épületben nincs egy szabad folt a falon, minden telítve van a gyerekek alkotásaival. A CGPE említi továbbá egy olyan helyszínt, ahol a szülő tájékozódhat a soron következő eseményekről, egészségügyi kérdésekről, a szülőknek szánt rendezvényekről, az adott intézmény házirendjéről, szabályzatairól, alapelveiről. Gyakorlóóvodámban ezek az információk az intézményen belül elszórtan, a falakra vannak kifüggesztve. Számtalan szórólap és brosúra áll a szülők rendelkezésére, érintve az összes fent említett témát. Úgy vélem, hogy a pedagógus–szülő kapcsolat nemcsak elméleti szinten kidolgozott, hanem a gyakorlatban is meglehetősen sok törekvés valósul meg sikeresen a kitűzött célok elérése érdekében.

A fent leírtakat találom az észak-ír óvodai nevelés erősségeinek. Mint minden rendszernek, ennek is megvannak a maga gyenge pontjai, távol áll a tökéletestől. Ennek ellenére számos példa értékű jellemvonása van, amelyekből tanulhatunk, ötleteket meríthetünk, amelyeknek hatására változhat, gazdagodhat elképzelésünk az óvodai nevelésről. Az Erasmus jellegű tanulmányi utakat tehát szakmailag is rendkívül hasznosnak vélem; érdemes megismerkedni más országok nevelési gyakorlataival, hogy ilyen összehasonlításban is láthassuk a sajátunk erősségeit és gyengeségeit, s hogy szélesebb látókörral alakíthassuk azokat.